

Pismo uredništvu

ADILJO ASKEZA!

O vplivih kulinarike na literaturo

V enajsti številki *Sodobnosti* 1979 sta se obregnila obme na svoj že znan, podcenjujoč način Taras Kermauner in Dimitrij Rupel. Kermauner zdaj piše o avantgardizmu docela drugače kot spočetka, ko je bil le-ta še v visoki modi. Opravičuje se s tem, da so se medtem spremenile politične in psihosocialne razmere. O tem, kako se spreminja on sam, Kermauner o tem ne piše ničesar... Včasih je povzdigoval avantgardiste in reiste za bogove, danes ga je sram takih vzdevkov (to je opazil že Kovač v svojem esejju v *Književnih listih*), toda kot kaže, so krive le te čudne spremembe v razmerah, on sam, bog ne da, nič...

Po vsej verjetnosti kritik, ki zdaj trdi tako, zdaj spet drugače, ki spreminja svoje mnenje, ker se pač spreminjajo razmere, ne more biti kaj prida zanesljiv vodič in razsojevalec v slovenski literaturi, ki jo je vedno razsojeval po intimnih, prijateljskih vezeh. To tudi v nekaterih svojih zapiskih neverjetno odkritosrčno priznava. Na primer v mariborskem Gledališkem listu, ki je izšel ob premieri Šeligove *Lepe Vide* (1978/79 št. 6). Citiram:

»Prijatelji štajerski, na novo odkriti, so me vabili na razkošna kosila in gala večerje, adijo askeza, spet bom trebušnik, Partljičeva žena na superžgance in okusen bograč (moral bom v temelju spremeniti sodbo o Tonetovi dramatik, če dobro premislim, pa Ščuke le niso tako ajnfoh, kot sem zaslepljen, lačen, nedomiseln, pred dnevi zatrjeval), Jančarjeva me je popeljala za aristokratsko pripravljeno mizo (no, Draga sem zmeraj hvalil, tam se bo treba oddolžiti drugače), Kramberger, najslabše plačani slovenski superintelektualec me je povabil na pivo, sicer pa živi od zraka, zmešanega zgolj s pfenigi... gostijo me, razvajajo in zame skrbijo ti Mariborčani, dr. Strukova me je pitala z okusnimi, doma postorjenimi kolači, Potiskova na javnem prostoru z izbrano literarno kritiko, same tombole, pa nič spodrsljavev...«

Torej vsi, ki so že ali bodo še pogostili Tarasa Kermaunerja, imajo čudovito priložnost, da jim napiše odlično oceno njihovih literarnih del, tisti pa, o katerih je menil, preden so ga povabili na kosilo ali večerjo, da je njih literatura »ajnfoh«, imajo čudovito priložnost, da Taras po izdatnem kosilu ali večerji, po možnosti zaliti še s kakšno dopadljivo pijačo, »v temelju« spremeni svoje izrazito negativno mnenje v visoko pozitivnega (in pri tem se mu niti spahnilo ne bi...). Po vsem tem bi lahko zapisali, da je Taras Kermauner izrazito kulinarčni kritik. Ampak kljub temu ga ne bom nikdar povabil niti na kosilo, niti na večerjo, še na zajtrk ne. Če je lačen in žejen, naj si sam plača ceho. Pa čeprav bo zaradi tega moja literatura »ajnfoh«.

Kod je tu »ajnfoh« naj presodi bralec sam...

Prav tako kot Kermauner presoja slovensko literaturo Rupel. Ali je tako kulinarčno in prijateljsko razsojevanje na sploh značilnost eminentnih predstavnikov avantgardizma?

V svojem zapisu, ki ga pretenciozno imenuje esej, Rupel trdi, da so bila tista leta, ko je zahajal v Maribor po službeni plati (posel z založbo Obzorja in z dnevnikom Večer) »najsrečnejša leta njegovega življenja«. Maribor mu je pomenil »evropsko mesto, mesto izbranih vin, jedil in prijaznih ljudi«. Za svoje znance in prijatelje najde samo lepe in dobre besede ter hvalo. Tudi na Štatenberg so ga vabili ... Za tiste mariborske književnike, ki pa jih osebno ni spoznal (med nje sodi tudi sam), ki ga niso vabili na svoj dom in ki ga niso gostili, ni imel tako prijaznih besed in ko mu tudi založba ni več izdajala knjig in ko ga niso več vabili na Štatenberg, se mu je podoba Štajerske začela spreminjati in ni bila več tako lepa in sončna ... Kakor Kermauner tudi Rupel zelo ganljivo poenostavljeno gleda na štajersko deželo skozi praktična očala, koliko mu je koristila in koliko je pri tem užival ...

Zanj smo bili vsi, ki nismo bili njegovi osebni prijatelji »tradicionalni« in »konvencionalni« književniki, ki smo bili na poti tistim, ki so bili po njegovem avantgardni, avantgardni pa so bili tisti, ki so bili njegovi prijatelji ... zelo preprosta, a ruplovska učinkovita logika. Ko sem ga nekoč javno izzval v neki polemiki, da bi mi odgovoril, zakaj so vsi tisti mariborski književniki, ki so po njegovem tradicionalni na poti avantgardnim, se je potuhnil in sploh ni odgovoril ...

Dimitrij Rupel rad vnaša v svoje pisanje elemente fantastike. Nimam nič proti temu, morda se to njegovi literaturi celo prilega in ji daje zanimivo obeležje. Kadar pa pričinja Rupel fantazirati v svojih zapisih iz stvarnega življenja, in označevati svoje nasprotnike za agente irske republikanske armade, tedaj postaja njegova fantastika resnično blodna. Prepričan sem, če bi sam v fantastičnem zanosu imenoval Rupla na podoben način tajnega agenta CIA, potem to zanj ne bi bila fantastika, temveč političen napad ...

Rupel je zapisal, da sem »zaskočil« Milana Jesiha, vmes pa še sipal ogenj na Šalamuna, Kermaunerja in druge ...

Resnica pa je taka, da se je zaskočil Jesih sam s svojimi slaboumnimi verzi iz tedanje pesniške zbirke Urin Hlapec Luka vse pokausa, vse ... Da sem pisal o Šalamunu in o Kermaunerju je res, razjezila me je neokusna reklama, ki so jo uprizorjali drug za drugega in se predstavljali za bogove slovenskega pesništva in zveličavne in nezmotljive kritike slovenske literature ...

Zelo zanimivo: kadar pišejo Kermauner, Rupel in drugi iz njihovega klana o meni, je to »esej«, kadar pa jih požgečkam jaz za kakšno njihovo prežaltavo, je to seveda napad in »zaskočitev« ...

Nekaj pa jim moram vsekakor brez pridržka priznati: posedujejo neko sodobno vrlino, ki je občudovanja vredna: med seboj se imajo neskočno radi, radi je premalo rečeno, ljubijo se med seboj, drug drugemu priznavajo genialnost in veličino. Tako vztrajno in trdovratno jo priznavajo, da na posled prično še sami verjeti vanjo ...

Toda, oprostite, dragi prijatelji, mene to ne gane preveč. Kadarkoli bom opazil, da v tej vaši strastni ljubezni, ki jo gojite drug do drugega, storite kakšno ljubeznivo svinjarijo komu, ki ni iz vaše družine, se bom oglasil in vam povedal, kaj si o tem mislim. In pri tem ne bom prav nič izbiral besed. Zaradi mene se lahko še kar naprej ljubite in si požete glorio! To je vsekakor preizkušen način, kako dospeti do slave še za časa svojega življenja. Preizkušen, a žal, tudi dokaj prozoren ...

K sreči je na Slovenskem še dovolj resničnih literarnih zgodovinarjev, kritikov in razsojevalcev, ki ne gradijo svojih ocen na kulinarični, dionizični, bakhantovski osnovi in na majavi in spolzki podlagi intimnih prijateljskih (obojestransko korist prinašajočih) odnosih, dovolj je še resnih osebnosti, ki jim gre za delo in ne za osebe. Kajti prijateljstvo slej ko prej izpuhti, delo pa ostane...

Naj bodo Kermaunerji in Rupli še tako vzvišeni nad menoj (sam sem prepričan, da ne sodim med velikane), sem vendarle ponosen, da sem se dokopal do imena slovenskega književnika s svojim delom, da nisem nikdar bil v nobenem klanu in da nisem nikdar nobenemu še tako lačnemu in kermaunersko žejnemu slovenskemu kritiku plačal niti osminke vina, da bi si s tem iztržil višjo ceno na literarnem trgu.

Zatorej ne po kermaunersko: adijo askeza, temveč: pozdravljena askeza!

Dušan Mevlja